

PHẢN BÁC LUẬN ĐIỀU: QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC VỀ VĂN HÓA LÀ KHÔNG CẦN THIẾT

ThS. Thạch Trần Thị Cẩm

Giảng viên Khoa Lý luận cơ sở

Quản lý nhà nước đối với lĩnh vực văn hóa trên cơ sở thể chế hóa quan điểm, đường lối của Đảng đã mang đến nhiều thành tựu văn hóa to lớn. Tuy nhiên, các thế lực thù địch luôn hằn học, rêu rao các quan điểm nhằm bác bỏ vai trò quản lý của Nhà nước về văn hóa.

Fanpage của cơ quan thuộc Chính phủ Việt Nam, thực hiện chức năng quản lý nhà nước về văn hóa.

Gần đây, các thế lực thù địch, phản động trong và ngoài nước cho rằng: văn hóa là một hoạt động sáng tạo và chỉ tuân theo quy luật của chính nó, không cần thiết có sự lãnh đạo của Đảng, sự quản lý của Nhà nước. Nếu có bất kỳ sự can thiệp hành chính nào vào hoạt động văn hóa chính là đang “bóp chết” văn hóa, không cho văn

hóa phát triển. Tại các nước tư bản, không có hoạt động quản lý Nhà nước hay định hướng phát triển văn hóa nhưng văn hóa vẫn phát triển, các giá trị văn hóa phương Tây vẫn phổ biến, có sức hấp dẫn và có ảnh hưởng lớn lao đối với nhiều nước trên thế giới. Vậy sự thật của những luận điệu nêu trên là như thế nào?

Quan điểm của Đảng về vai trò của văn hóa

Đề cương về văn hóa Việt Nam (năm 1943), văn kiện chính thức đầu tiên của Đảng về công tác văn hóa, văn nghệ đã chỉ rõ “Mặt trận văn hóa là một trong ba mặt trận (kinh tế, chính trị, văn hoá) ở đó người cộng sản phải hoạt động. Không phải chỉ làm cách mạng chính trị mà còn phải làm cách mạng văn hoá nữa”¹. Tại Hội nghị văn hóa toàn quốc lần thứ nhất, chủ tịch Hồ Chí Minh cũng khẳng định rằng “Văn hóa phải soi đường cho quốc dân đi”. Vào năm 1998, trong Nghị quyết Hội nghị lần thứ năm Ban Chấp hành Trung ương khóa VIII, Đảng ta đã khẳng định: “Văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu vừa là động lực thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội”² và nhấn mạnh: “Văn hóa là kết quả của kinh tế đồng thời là động lực của sự phát triển kinh tế. Các nhân tố văn hóa phải gắn kết chặt chẽ với đời sống và hoạt động xã hội trên mọi phương diện chính trị, kinh tế - xã hội, pháp luật, kỷ cương... biến thành nguồn lực nội sinh quan trọng nhất của phát triển”³.

Trong quá trình đổi mới toàn diện đất nước, văn hóa là một trong các trụ cột của quá trình phát triển và “Văn hóa phải được đặt ngang hàng với kinh tế, chính trị, xã hội”⁴, trong đó, Nghị quyết Đại hội XIII khẳng định: “Phát triển kinh tế - xã hội là trung tâm; xây dựng Đảng là then chốt; phát triển văn hóa là nền tảng tinh thần;

¹ Đảng Cộng sản Việt Nam: Văn kiện Đảng toàn tập, Tập 7, Nxb chính trị quốc gia, H.2000, tr.316

² Văn kiện Hội nghị lần thứ năm Ban Chấp hành Trung ương khóa VIII, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1998, tr.55

³ Văn kiện Hội nghị lần thứ năm Ban Chấp hành Trung ương khóa VIII, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1998, tr.55

⁴ Văn kiện Hội nghị lần thứ chín Ban Chấp hành Trung ương khóa XI, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội, 2014, tr. 48

bảo đảm quốc phòng, an ninh là trọng yếu, thường xuyên”. Như vậy, *Đảng ta luôn khẳng định vị trí và vai trò to lớn của văn hóa trong suốt sự nghiệp bảo vệ Tổ Quốc và xây dựng chủ nghĩa xã hội.*

Quản lý Nhà nước đối với văn hóa là yêu cầu, nhiệm vụ khách quan trong mọi giai đoạn lịch sử của đất nước

Văn hóa nhằm khơi dậy, thức tỉnh trí tuệ, sức sáng tạo, định hướng, dẫn đường cho quần chúng; và do vậy, nhằm tạo nên động lực và sức mạnh to lớn, Đảng Cộng sản cần phải tập hợp đội ngũ trí thức, văn nghệ sĩ vào sự nghiệp đấu tranh cách mạng cũng như xây dựng chủ nghĩa xã hội. Đảng lãnh đạo văn hóa được thể chế hóa, hiện thực hóa thông qua vai trò quản lý của Nhà nước trên lĩnh vực văn hóa.

Theo đó, Quản lý Nhà nước về văn hóa là một bộ phận trong công tác quản lý nhà nước đối với các lĩnh vực của đời sống xã hội. Quản lý Nhà nước về văn hóa là sự tác động liên tục, có tổ chức, có chủ đích của Nhà nước bằng hệ thống pháp luật và bộ máy nhằm phát triển văn hóa, điều chỉnh hoạt động của mọi cơ quan, tổ chức, cá nhân trong lĩnh vực văn hóa và liên quan. Nhà nước xây dựng hành lang pháp lý, hệ thống pháp luật, chính sách; bộ máy quản lý nhà nước, hệ thống các thiết chế văn hóa và đội ngũ cán bộ quản lý trên lĩnh vực văn hóa nhằm dẫn dắt văn hóa đi đúng hướng. Điều này chính là đáp ứng yêu cầu của thực tiễn xây dựng và phát triển đất nước vì lợi ích của Nhân dân, lợi ích quốc gia, dân tộc.

Trong hai cuộc kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ, bảo vệ Tổ Quốc, sức mạnh của văn hóa dưới sự lãnh đạo của Đảng và sự quản lý của Nhà nước Việt Nam đã phát huy tác dụng cổ vũ, động viên, tạo nên động lực tinh thần mạnh mẽ để toàn dân, toàn quân ta nhất tề đứng lên bảo vệ Tổ Quốc. Sự thắng lợi vĩ đại của dân tộc ta trong hai cuộc kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ - đó không chỉ là sự thắng

lợi của đường lối chính trị, quân sự đúng đắn mà còn là thắng lợi của chủ nghĩa yêu nước và những giá trị tinh thần cao đẹp của con người Việt Nam, văn hóa Việt Nam.

Hiện nay, đất nước ta đang phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, bối cảnh đó đặt ra nhiều vấn đề cho sự phát triển về văn hóa:

Thứ nhất, phát triển văn hóa chưa đồng bộ với phát triển kinh tế - điều này có thể dẫn đến nhiều hệ lụy trong phát triển xã hội. Kinh tế và văn hóa thiếu sự kết nối và hỗ trợ lẫn nhau, văn hóa chưa trở thành động lực cho sự phát triển kinh tế, sức mạnh mềm của văn hóa chưa hỗ trợ được cho kinh tế; ngược lại, các chính sách kinh tế chưa chú ý tạo lập chuẩn mực và môi trường văn hóa lành mạnh, chưa khai thác được tiềm năng và nguồn lực của văn hóa. Điều này dẫn đến sự phát triển chưa bền vững, thiếu cân bằng trong các trụ cột phát triển.

Thứ hai, nếu không có sự quản lý nhà nước về văn hóa sẽ dẫn hậu quả không lường bởi vì văn hóa là một lĩnh vực rộng lớn với nhiều lĩnh vực có tính đặc thù và nhạy cảm, đặc biệt trong bối cảnh phát triển kinh tế thị trường với nhiều mặt sáng tối đan xen. Sự quản lý Nhà nước về văn hóa nhằm bảo vệ, giữ gìn, phát huy những giá trị tốt đẹp của dân tộc và nhân loại, lan tỏa những giá trị chân – thiện – mỹ trong đời sống xã hội và loại bỏ những “rác rưởi” mạo danh văn hóa,...Nhiều hậu quả sẽ diễn ra nếu không có sự quản lý Nhà nước về văn hóa như: sự xuống cấp về đạo đức xã hội; xuất hiện nhiều trào lưu, tư tưởng độc hại; đời sống tinh thần thiếu lành mạnh, lệch lạc các chuẩn mực tiến bộ; xã hội chạy theo những giá trị “phi nhân bản” có thể dẫn đến “đánh mất” hay “bỏ rơi” con người; thậm chí còn xuất hiện sự xâm lăng văn hóa, làm mất đi bản sắc của dân tộc, đánh mất chủ quyền quốc gia về văn hóa.

Thứ ba, quản lý nhà nước về văn hóa còn là một mặt trận quan trọng trong cuộc đấu tranh về tư tưởng, chính trị nhằm bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng ta. Ngày nay, các thế lực thù địch luôn tìm đủ mọi phương thức, thủ đoạn để chống phá

con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở nước ta, đặc biệt là trên mặt trận văn hóa tư tưởng với âm mưu “chuyển hóa về chất ngay trong tư tưởng, nhận thức” hòng làm chế độ nước ta tự sụp đổ. Vì vậy, quản lý Nhà nước về văn hóa trên cơ sở thể chế hóa quan điểm, đường lối của Đảng là yêu cầu, nhiệm vụ tất yếu nhằm giữ vững định hướng xã hội chủ nghĩa trong đời sống tinh thần xã hội, giữ vững khối đoàn kết, đồng thuận, thống nhất về mặt tư tưởng trong quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay.

Như vậy, trên cơ sở thể chế hóa đường lối, chủ trương, quan điểm của Đảng, vai trò quản lý Nhà nước về văn hóa là rất quan trọng và luôn được khẳng định trong suốt tiến trình lịch sử của cách mạng Việt Nam. Và hiện nay, quản lý Nhà nước về văn hóa còn là yêu cầu, nhiệm vụ khách quan của đất nước đáp ứng thực tiễn phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa.

Thành tựu văn hóa dưới sự quản lý của Nhà nước trong thời kỳ đổi mới đất nước

Trải qua hơn 35 năm đổi mới, dưới sự lãnh đạo của Đảng, sự quản lý của Nhà nước, văn hóa Việt Nam đã đạt được nhiều thành tựu quan trọng: tính đến thời điểm tháng 12/2024, Việt Nam đã được UNESCO công nhận 8 Di sản Thế giới (trong đó có 5 di sản vật thể, 2 di sản thiên nhiên và 1 di sản hỗn hợp), 16 Di sản Văn hóa Phi vật thể, 9 Di sản Tư liệu, 11 Khu Dự trữ Sinh quyển Thế giới, 3 Công viên Địa chất Toàn cầu UNESCO, 9 Khu Ramsar. Không khí sáng tạo, công nghiệp văn hóa lan tỏa rộng rãi (trường hợp điển hình là MV “Bắc Blink” của ca sĩ Hòa Minzy đã có sức lan tỏa trên phạm vi toàn cầu); thị trường văn hóa ngày càng phát triển; đời sống văn hóa, tinh thần của Nhân dân ngày càng đa dạng, phong phú với nhiều loại hình giải trí, nhiều sản phẩm văn hóa, nghệ thuật với nhiều phương tiện, cách thức tiếp cận văn hóa. Văn hóa công vụ, văn hóa pháp luật, chỉ số phát triển con người Việt

Nam đã có nhiều bước tiến so với khu vực và thế giới. Năm 2019, lần đầu tiên Việt Nam có tên trong danh sách các nước có Chỉ số phát triển con người cao và từ năm 1990 đến năm 2022, giá trị HDI của Việt Nam thay đổi từ 0,492 lên 0,726, tăng gần 50%. Văn hóa Việt Nam đang vươn ra toàn cầu thông qua nhiều khía cạnh, bao gồm các di sản được UNESCO công nhận, ẩm thực nổi tiếng như phở và bánh mì, các danh lam thắng cảnh, các địa điểm du lịch thu hút cộng đồng quốc tế, âm nhạc và phim ảnh, các sản phẩm thủ công truyền thống,... Sức mạnh mềm của văn hóa Việt Nam được phát huy và góp phần quan trọng giúp Việt Nam khẳng định “cơ đồ, tiềm lực, vị thế, uy tín quốc tế” như ngày hôm nay.

Đặc biệt, nhận thức của Đảng và Nhà nước về vị trí, vai trò của văn hóa ngày càng đầy đủ và toàn diện, mở ra những bước ngoặt mới nhằm tháo gỡ những “điểm nghẽn” trong thể chế văn hóa, tạo điều kiện cho sự phát triển bền vững trong kỷ nguyên vươn mình. Chẳng hạn, Luật Di sản văn hóa (sửa đổi) không chỉ tập trung bảo vệ và quản lý di sản mà còn hướng đến bảo tồn, phát huy giá trị di sản dưới góc độ lịch sử và kinh tế, biến di sản thành nguồn lực phát triển du lịch, giáo dục và kinh tế bền vững. Điểm nổi bật của Luật là sự tham gia cộng đồng trong bảo vệ di sản, thay vì chỉ là nhiệm vụ của Nhà nước, điều này tạo sự kết nối sâu sắc giữa di sản – cộng đồng – Nhà nước và phát triển kinh tế. Hay Nghị quyết số 162/2024/QH15 phê duyệt chủ trương đầu tư Chương trình mục tiêu quốc gia về phát triển văn hóa giai đoạn 2025 – 2035 với tổng nguồn vốn thực hiện tối thiểu là 122.250 tỷ đồng, đã thực sự tạo động lực cho sự phát triển của văn hóa.

Nhìn vào những thành tựu trên, chúng ta khẳng định rằng: văn hóa *không những không bị “bóp chết”* sức sáng tạo *mà còn* đang mạnh mẽ phát triển từng ngày, tạo “sức bật” to lớn đưa đất nước bước vào “kỷ nguyên vươn mình”. Những lời rêu rao của các thế lực thù địch, phản động là *hoàn toàn sai trái, cố tình phớt lờ* những thành tựu mà văn hóa đã đạt được dưới sự lãnh đạo của Đảng, sự quản lý của Nhà nước trong suốt tiến trình cách mạng Việt Nam.

Vậy liệu các nước tư bản có quản lý hay định hướng phát triển đối với lĩnh vực văn hóa hay không?

Đối với nước Mỹ, không có Bộ Văn hóa đóng vai trò như một cơ quan Nhà nước quản lý lĩnh vực văn hóa. Trong Hiến pháp Mỹ, Tổng thống hay Quốc hội không được trao nhiệm vụ quản lý văn hóa. Chính quyền trung ương hay chính quyền các tiểu bang không trực tiếp can thiệp vào chính sách văn hóa. Chính sách định hướng cho sự phát triển về văn hóa ở nước Mỹ với sự hỗ trợ gián tiếp từ phía chính phủ và thường trao quyền cho tư nhân xuất phát từ điều kiện lịch sử - cụ thể của một quốc gia một xã hội đa sắc tộc, đại đa số là dân nhập cư, ít bề dày lịch sử. Tuy nhiên, nước Mỹ *vẫn có định hướng* cho sự phát triển văn hóa, với vai trò của hai cơ quan nhà nước là Quỹ Nghệ thuật Quốc gia (National Endowment for the Arts) và Quỹ Nhân văn Quốc gia (National Endowment for the Humanities), chuyên giúp đỡ các đề án, các tổ chức văn hoá và những cá nhân hoạt động trong lĩnh vực văn học nghệ thuật. Luật thuế của Mỹ cũng có những điều khoản quy định việc miễn giảm thuế đối với những người có những khoản đóng góp cho phát triển văn hóa. Trong các thỏa thuận song phương và đa phương giữa Chính phủ Mỹ và các nước liên quan đến vấn đề hàng hóa thì văn hóa vẫn được xem là một loại sản phẩm hàng hóa, có sự trao đổi, mua bán giữa chính phủ Mỹ và các quốc gia khác.

Đối với Vương Quốc Anh, vai trò quản lý Nhà nước về văn hóa thuộc về Bộ Văn hóa, Truyền thông và Thể thao (DCMS). Bộ này quản lý: ngành phim và âm nhạc, phát thanh - truyền hình và báo chí, xổ số quốc gia, đánh bạc và cấp phép xuất khẩu các vật phẩm văn hóa; thực hiện chính sách của Nhà nước và quản lý các khoản trợ cấp của chính phủ đối với các bảo tàng quốc gia, phòng trưng bày nghệ thuật ở Anh, Hội đồng Nghệ thuật Anh, Thư viện Anh quốc và những cơ quan di sản và văn hóa quốc gia khác. Một trong những nét độc đáo trong Quản lý Nhà nước về văn hóa ở Anh là mô hình hội đồng nghệ thuật - có một vai trò rất quan trọng. Đây là cơ quan

duy nhất tài trợ và phát triển nghệ thuật. Hội đồng Nghệ thuật Anh được xem là “cánh tay nối dài” của chính phủ trong việc lựa chọn, xác định những chủ đề, lĩnh vực ưu tiên trong chính sách văn hóa.

Đối với Hàn Quốc, Nhà nước đặc biệt quan tâm phát triển ngành công nghiệp văn hóa thông qua các chính sách hỗ trợ. Cục Công nghiệp văn hóa thuộc Bộ Văn hóa và Du lịch là cơ quan chuyên hoạch định, xây dựng các chính sách hỗ trợ: hiện đại hóa kết cấu hạ tầng văn hóa, thâm nhập thị trường văn hóa toàn cầu, phát triển giá trị gia tăng liên quan, thúc đẩy phát triển nhân lực văn hóa,...nhằm nâng cao năng lực cạnh tranh của ngành công nghiệp văn hóa Hàn Quốc trên thị trường quốc tế. Bên cạnh đó, Chính phủ Hàn Quốc cũng duy trì chính sách khuyến khích các doanh nghiệp lớn trong nước tập trung vào ngành công nghiệp truyền thông và sáng tạo, đặc biệt là việc đẩy mạnh mạng xã hội và các ứng dụng nghe nhạc trực tuyến, góp phần quan trọng vào việc quảng bá văn hóa Hàn Quốc một cách toàn diện và hiệu quả trên phạm vi toàn cầu.

Có thể thấy, ở các nước tư bản, nếu không trực tiếp thì gián tiếp, đều có chính sách quản lý, định hướng sự phát triển trên lĩnh vực văn hóa. Mọi luận điệu “hãy để cho văn hóa tự do” như ở các nước tư bản đã “giải phóng văn hóa” đều là những quan điểm *có tình “thối hỏng”* các giá trị tự xưng là “phổ biến” của nước Mỹ và các nước tư bản, trái với thực tiễn đang diễn ra. Đồng thời các quan điểm này còn *“thù địch”* đối với sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam, *có tình “hạ bệ”* tiến đến *“bác bỏ”* vai trò quản lý của Nhà nước Việt Nam trên lĩnh vực văn hóa.

Với mưu đồ chống phá chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam, các thế lực thù địch luôn tìm cách “len lỏi” vào mọi góc ngách của đời sống xã hội, trong đó có lĩnh vực văn hóa nhằm phản đối, không chấp nhận, không thừa nhận vai trò của quản lý Nhà nước đối với văn hóa trên cơ sở thể chế hóa quan điểm, đường lối của Đảng. Vì vậy, các cán bộ, đảng viên, giới văn nghệ sĩ và Nhân

dân cần đặc biệt đề cao cảnh giác, không hoang mang dao động. Thực tiễn sinh động và những sự thật “luôn bị phớt lờ”- là minh chứng thuyết phục nhất để vạch trần mọi âm mưu, thủ đoạn của các thế lực thù địch.